

Türkiye’de Kitle Turizmi Paneli

Murat AZALTUN

Anadolu Üniversitesi

Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu

27 Şubat 2004 tarihinde EMITT 2004 etkinlikleri bünyesinde "Türkiye’de Kitle Turizmi" paneli yapıldı. Ekin Yazım Grubu ve Boğaziçi Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümü’nün işbirliği ile düzenlenen paneli Boğaziçi Üniversitesi’nden Doç. Dr. Şükrü Yarcan yönetti. Panelde sırasıyla Doç. Dr. Şükrü Yarcan "Türkiye’de Kitle Turizminin Gelişim Süreci", Cankut Bagana (Onur Air Yönetim Kurulu Başkanı) "Türk Tur Operatörlerinin Kitle Turizmindeki Rolü", Doç. Dr. İbrahim Birkan (TURSER Turizm A.Ş. Genel Müdürü) "Herşey Dahil Tatil Sistemi" ve David Michelmor (Fener-Balat Bölgesi Rehabilitasyon Programı Co- Direktörü) "Turizm Açısından Kültür Mirasının Değerlendirilmesi: Fener-Balat Projesi" başlığını taşıyan bildirisini sundu.

Panelin ilk konuşmacısı olan Doç. Dr. Şükrü Yarcan’ın Türkiye’de kitle turizmi konusundaki tespitleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Türkiye’de kitle turizmine 1980 sonrasında geçilmiştir ve bu geçişte Türk Parasını Koruma Kanunu’ndaki değişiklik, liberal ekonomi politikaları, politik istikrar, Turizm Teşvik Kanunu, Güney Antalya Turizm Gelişim Projesi gibi içsel etkenler, Dünya Bankası ve diğer yabancı bankalardan sağlanan krediler, çokuluslu tatilci tur operatörlerinin yer arayışları gibi dışsal etkenler rol oynamıştır.

- 1980 sonrasında ülkemize gelen turist sayısındaki gelişim sürekli bir artış eğilimi içindedir (1999 hariç). Türkiye’nin çevresindeki ülkelerde politik istikrarsızlık ve savaşlar olmasına rağmen 1999 yılı dışında sürekli ve artarak tercih edilmesi kitle turizmi dışında gerçekleşemezdi.
- Yatak kapasitesindeki deniz-kum-güneş arayan tatilciye yönelik artış kitle turizmini vazgeçilmez kılmaktadır. 2002 yılında tek merkez olarak Antalya’ya varışlar toplam varışların % 36’sını oluşturmuş, bunu % 21 ile Ege Bölgesi izlemiştir.
- Turistlerin %60’ı paket tatil almaktadır. Türkiye’yi tekrar seçen turist oranı ise % 25-35 arasındadır. Kültür turizmi amaçlı varışlar ise % 10 gibi düşük bir düzeydedir. Dolayısıyla Türkiye kitle turizminde tercih edilen bir destinasyondur.
- Türklerin sahipliğindeki özel havayollarının kitle turizminin gelişiminde çok önemli bir yeri vardır.

- Kitle turizmi Türklerin iç turizm talebini ve yurtdışına yönelik turizm talebini de tetiklemektedir.
- Türkiye’de ve çevresinde yaşanan olumsuzluklar bazı gelişmelere yol açmıştır: Yaşanan krizler nedeniyle özellikle fiyat düşüşü şeklinde yaşanan rekabet artmıştır; talep arzı belirlemektedir; herşey dahil tatil sistemi tüketicilerce tercih edilmektedir; son dakika satışlarla doluluk oranları artırılabilir; Avrupa’da bulunan 20 civarında Türk kökenli tur operatörü Türkiye’ye turist getirme konusunda önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu durum rekabet etmek isteyen yabancı tur operatörlerinin Türkiye’ye ilgisini artırmaktadır.

Özetle Dr. Şükrü Yarcan gelişmeleri analiz ederek kitle turizminin kısa vadede Türk turizmi için vazgeçilmez bir gerçek olduğunu gözler önüne serdi.

Panelin ikinci konuşmacısı olan Cankut Bagana Türkiye’deki kitle turizminin gelişmesinde Türk kökenli tur operatörlerinin oynadığı rolü anlattı ve konuşmasında özet olarak aşağıdaki konular ön plana çıktı:

- Kitle turizminin başlangıcı 1980 yılıdır ve Turgut Özal’ın turizmi ön plana çıkaran politikalarında kitle turizmi önemli bir yer tutmuştur.
- Kitle turizmi açısından, Türk turizm işletmeleri önce yabancı tur operatörlerinin işlerini yaparak faaliyette bulundular. 1990 yılında I. Körfez Savaşı sonrasında yabancıların çekilmesi ile Türk turizmci hareket etmeye başladı ve yabancılar olmadan Türkiye’yi pazarlamaya başladılar.
- Türk tur operatörleri bu arada tatilci tur operatörlüğü sistemini tanıdılar ve hızla büyüyerek bugünkü büyüklüklerine ulaştılar. Artık Türk tur operatörleri sadece Türkiye’ye turist getirmiyorlar, Türkiye’den de yurtdışına turist götürüyorlar. Ürün yelpazeleri gelişti ve Fas, Tunus, Mısır gibi pazarlarda da önemli paylar elde etmeye başladılar.
- Kitle turizmde uçak vazgeçilmez bir unsurdur. Türkiye’de THY’yi geçen bir özel hava yolları koltuk kapasitesi mevcuttur.
- Türk tur operatörleri sektördeki dinamik yapıya ve krizlere göre uygun politikalar uygulayabilmektedirler. Bunu yapmasalar Türk turizmi batmış olurdu.

- Herşey dahil tatil sistemi Türk icadı değildir ve ihtiyaçtan doğmuştur. Önce Karayıpler'de başlamıştır.
- Türkiye'nin kültürel zenginliği, tatilin kültürel değişim olduğuna inanan seyyahlara yeterince satılamamaktadır. Kültür turizmi potansiyelinden yararlanılacak yapılanmaya ihtiyaç vardır.
- Tüketicinin elindeki televizyon interaktif hale geldikçe, seyahat tercihlerinin belirlenmesinde ve seyahatle ilgili alımların yapılmasında en etkin araç olacaktır.

Panelin üçüncü konuşmacısı olan Doç. Dr. İbrahim Birkan "*Herşey Dahil Tatil Sistemi*" başlıklı bildirisini sundu ve konuşmasında özet olarak aşağıdaki konular ön plana çıktı:

- Türkiye herşey dahil tatil sisteminin en çok tercih edildiği ülkedir.
- Herşey dahil tatil sisteminden etkilenen taraflar; müşteriler, satıcı acente, tur operatörü, resort, lokal seyahat acenteleri, tedarikçiler ve çarşı esnafıdır. Müşteri bu sistemden memnundur. Çünkü tek fiyata tüm hizmetleri alabilmekte ve seyahat harcamalarını öngördüğü seviyede tutabilmektedir. Satıcı acente "herşey dahil" olması nedeniyle oluşan satış fiyatı üzerinden daha fazla komisyon geliri elde edebilmektedir. Tur operatörü müşteri memnuniyetini belirli seviyede tutabilmekte, artan taleple ölçek ekonomisinden yararlanarak daha çok kâr elde edebilmektedir. Resort tesislerin yüksek doluluk oranı ve maliyetin belirli bir sınırdan kalması nedeniyle toplamda daha çok kâr elde edebilmektedir. Lokal seyahat acentesi ekstra tur satamaması nedeniyle şikayet etmektedir. Benzer şekilde çarşı esnafı da turistlerin tesis dışına çıkmaması nedeniyle bu sistemi sevmemektedirler. Ancak tesislere malzeme sağlayan işletmeler bu sistemden memnundur.
- Herşey dahil tatil sistemi müşteri taleplerinden doğan ve gelişen bir trend durumundadır.
- Herşey dahil tatil sisteminin yarattığı sorun turistlerin tesis dışına çıkmaması değildir. Asıl sorun tesislerin bu sistemi bir kurtarıcı olarak görmeleridir. İki, üç yıldızlı oteller de bu sistemi uygulamaya çalışmaktadır.
- Herşey dahil tatil sisteminin uygulanması için tesislerin bu sisteme uygun planlanması ve yönetilmesi gerekir. Tesislerde herşey dahil tatil sistemi uygulanması konusunda yönlendirici bazı standartların geliştirilmesi yararlı olacaktır.

Panelin son konuşmacısı olan David Michelmores "*Turizm Açısından Kültür Mirasının Değerlendiril-*

mesi: Fener-Balat Projesi" başlıklı bildirisini sundu ve bildiri ile Türkiye'de yürütülen proje hakkında oldukça ayrıntılı bilgiler verildi. Bildiriyle ilgili özet bilgi aşağıdaki gibidir:

"İstanbul'da ortaya çıkarılmayı ve ziyarete açılmayı bekleyen çok sayıda kültürel değer bulunduğunu bir gerçektir. Eğer bu değerler gerekli restorasyon çalışmaları ile ziyarete açılırsa İstanbul'a halen gelen 2,7 milyon yabancı ziyaretçi sayısında ciddi artışlar sağlanabilecektir. Uluslararası Co-Direktörlüğünü David Michelmores'nin yürüttüğü Fener-Balat Bölgesi Rehabilitasyon Programının amacı İstanbul'da Haliç Bölgesinin turizm potansiyelinin yükseltilmesi ve sonuçta bölgeye daha çok yerli ve yabancı turistin çekilmesidir. Fatih Belediyesi'nin girişimi ve yetkiyle yürütülen projenin finansmanı Avrupa Birliği'nden sağlanmıştır. Projede Fener ve Balat semtinde belirlenmiş kültürel değerler ve Balat Pazarı rehabilite edilecektir. Bölgede çok sayıda kilise, manastır, cami, sarnıç, sur, ahşap ev restore edilerek belirli bir güzelgah dahilinde ziyarete açılacaktır. Osmanlı sultanlarının, Bizans imparatorlarının yürüyüş yolları esas alınarak güzelgahlar belirlenecektir. Bölgenin yeniden yapılandırılma projesi tamamlandığında yürüyüş rotaları çizilmiş, yerleştirilen bilgi panoları ile ziyaretçilerin profesyonel bir rehber kullanmadan bölgedeki kültürel değerleri ziyaret etmeleri olanağı sağlanmış olacaktır. Böylece İstanbul'a gelen turistlerin ziyaret edebilecekleri yerler artacak, ziyaretçiler şehirde daha çok kalacak ve daha fazla döviz bırakacaktır. Büyük Britanya ve Vietnam'da bu tür projeler yapılmış ve çok başarılı sonuçlar elde edilmiştir." Panelin ana başlığıyla doğrudan ilgili olmayan son bildiri dışında, diğer bildirimlerde kitle turizminin Türkiye turizmi açısından, kısa vadede vazgeçilmez olduğu gerçeği ortaya çıktı. Kitle turizmine katılan müşterilerin tercihi nedeniyle geliştirildiği belirtilen herşey dahil tatil sisteminin müşteri memnuniyetini azaltmayacak şekilde uygulanması halinde ülke turizmine zarar yerine fayda getireceği öne sürüldü. On veya yirmi yıllık bir zaman dilimindeki turistik talep yapısı dikkate alınarak geliştirilecek politikalarda kitle turizminin yanında bireysel tercihlere hizmet edebilecek turistik ürünlerin geliştirilmesi gerekliliği ortaya kondu.

Gönderilme tarihi
Kabul

: Şubat 2004
: Nisan 2004

Yrd. Doç. Dr. Murat Azaltım, Anadolu Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, Yunusemre Kampusu, 26470 Eskişehir.

E-posta: mazaltim@anadolu.edu.tr